

Quadèrn d'Estudi Num.2

Eth vèrb èster

**Elaborat pera Seccion de Lingüistica der Institut
d'Estudis Aranesi deth Conselh Generau d'Aran**



reedite:

Conselh  **Generau d'Aran**

I.S.B.N:

84-89940-78-9

D.L.:

L-782-05

Dessenh e maquetacion:

Alèxia Grustan

Quadèrn d'estudi num. 2

*Elaborat pera Seccion de Lingüística der Institut d'Estudis Aranesi
deth Conselh Generau d'Aran*

ENSENHADOR

1. Contèxtes generaus.	5
1.1. Conjugason dera votz passiva.	5
1.2. Demorar, viver en un lòc; trapar-se en un lòc; èster plaçat; resultatiu dera accion d'arribar.	5
1.3. Resultar, vier a èster:	6
1.4. Seguit d'adjectius, en tot designar qualitat momentanèa o transitòria, o qualitat irreversibla.	6
1.5. Enonciacion dera data:	7
2. Consideracions especificques.	8
2.1. Existís un vèrb estar que non cau pas emplegar tostemp tamb era valor deth vèrb castelhan e catalan “estar”	8
2.1.1. Trigar, vier tard.	
2.1.2. Trigar entà hèr quauquarren.	
2.1.3. Convier, anar ben.	
2.2. Era forma pronominau estar-se a mantuns significats.	8
2.2.1. Demorar, alotjar-se en un lòc.	
2.2.2. Abstier-se, passar-se'n.	
2.2.2.1. Tanben ei possible tier ua orason coma es des exemples d'adès.	
2.2.3. Atier-se, tier-se, tenguer-se a çò que se seguís.	
2.2.4. Arrestar de, cessar, deishar de.	

ETH VÈRB ÈSTER

Quauqui emplecs deth madeish (*entà rebrembar!*)

1. Contèxtes generaus:

1.1. Conjugason dera votz passiva:

- Toti seram jutjats pes nòsti hèts.
- Es prues sigueren minjades pes mainatges.

1.2. Demorar, viver en un lòc; trapar-se en un lòc; èster plaçat; resultatiu dera accion d'arribar:

- Hè ueit ans que sò en Lleida.
- Èm en aguest pis hè dus mesi.
- Ara èm en Bordèu.
- Deman maitin seram en Salardú.
- Toti èren ena glèisa.
- -I é Aimeric? -Non i é pas d'aué.
- Es mainatges son dehòra que jòguen.
- Èm seiguts en solèr.
- Aguest cinèma que cercatz ei en un carrèr non pas guaire luenh d'ací.
- Sernilh ère emparat en relaishet dera hièstra.
- Tu arai qu'ès seigut en ua cagira, nosati tanben que n'èm, mès en solèr!
- Èrem dreti ath cant deth huec.
- Seram ena capèla entàs ueit deth ser - I seram entàs ueit deth ser.
- Ja èm toti aciu - Ja i èm toti.

[Se se sage d'un hèt acabat, ei possible emplegar eth vèrb estar:

Non i siguec pas guaire estona / Non i estèc pas guaire estona .

Siguí ua setmana dehòra de casa - I siguí ua setmana /

Estè ua setmana dehòra de casa - I estè ua setmana].

1.3. Resultar, vier a èster:

- Aguesta pelha t'ei un shinhau cuerta.

1.3.1. Ara ben, s'ei tamb era valor deth castelhan “te queda” (ex.: ‘esta falda te queda bien’), aguesta la viraram atau:

- Aguesta pelha t'està ben.

1.4. Seguit d'adjectius, en tot designar qualitat momentanèa o transitòria, o qualitat irreversibla:

- Aué sò plan content, mèl delànet non n'era pas.
- Ja èm prèsti.
- Eth trabalh entà mieidia siguec prèst.
- Marianna ei soleta.
- Era sopa ei cauda.
- Era lèit non ère pas cueta (o borida).
- Sò malaut - Sò tamb mau de cap.
- Eth cèu ei embromat (o embaranat).
- Avetz vist se com ei de nhèu era carretèra?
- Er accidentat ère mòrt.
- Eth pis ja ei venut a uns de delà.
- Aguest òme ei fòrça vielh.

1.5. Enonciacion dera data:

- A guaire èm aué? -Aué èm a 28 de hereuèr.
- Delàger èrem a dimèrcles.

Es equivalents ath castelhan dera forma verbau **estar + gerondui** se viren en occitan talament com ac hè eth catalan per miei dera perifrasi **anar + gerondui** o eth vèrb predit conjugat en forma personau o er infinitiu deth vèrb predit seguit dera forma **que + hèr**. Aguest ei malurosament un des calcs lingüistics mès vedibles en usatge dera nòsta lengua, e que cau evitar suenhosament. Exemples:

- Eth malaut va mielhor (*‘El enfermo está mejor’*).
- Qué hètz? -Vrespalham (o vrespalhar o vrespalhar que hèm. (*‘-¿Qué hacéis?’ ‘-Estamos merendando’*).
- Qué hès? -Liéger (o liegi, o liéger que hèsqui) (*‘¿Qué haces?’ ‘-Estoy leyendo’*).
- Escriuia ua carta (o escriúer ua carta que hèja) (*‘Estaba escribiendo una carta’*).
- Qué hè eth temps? -Aué plò tot eth maitin o plòir tot eth matin que hè (*‘Hoy está lloviendo toda la mañana’*).
- Nhèue (o nheuar que hè) (*‘Está nevando’*).

2. Consideracions especificques:

2.1. Existís un vèrb estar que non cau pas emplegar tostemp tamb era valor deth vèrb castelhan e catalan “estar”:

2.1.1. Trigar, vier tard:

- Be i estan entà vier!
- I estèrem ua mieja ora entà arribar ena cabana.

2.1.2. Trigar entà hèr quauquarren:

- I estaram ues quate ores entà hè’c.

2.1.3. Convier, anar ben:

- Aqueth chapèu be t’està plan.

2.2. Era forma pronominau *estar-se* a mantuns significats:

2.2.1. Demorar, alotjar-se en un lòc:

- S’està en çò de Janpèir.
- S’estèc quauqui dies en hotèl Sacarròni.
- M’i estongui sonque ueit dies.

2.2.2. Abstier-se, passar-se’n:

- De béver vin, se n’estèc quauqui ans.
- Cau pas estar-se de minjar pes auti.

2.2.2.1. Tanben ei possible tier ua orason coma es des exemples d'adès:

- S'estèc quauqui ans sense béver bric de vin.

2.2.3. Atier-se, tier-se, tenguer-se a çò que se seguís:

- S'ac hès esta-te as consequéncias.

2.2.4. Arrestar de, cessar, deishar de:

- Tanlèu hec eth darrèr tron s'estèc de plòir.

**CI
EA** COLLECCION
INSTITUT
D'ESTUDIS
ARANESI